

Respekt 5. 11. 2001
Martin Weiss

Hippies na Manhattanu *Nová americká elita hledá svůj styl*

Šedesátá léta obohatila angličtinu o slovo hippies - mladou generaci, která chtěla žít svobodně, autenticky a v opozici proti konformismu. Z osmdesátých let zase pochází výraz yuppies charakterizující mladé, vzdělané, ambiciózní lidi, kteří vydělávali hodně peněz na Wall Street a stavěli to na odiv. Pak se do Bílého domu nastěhovali Clintonovi, kteří za sebou sice měli účast v protestním hnutí let šedesátých a levicovém aktivismu následující dekády, ale do nejvyšších ekonomických funkcí přivedli právě zaměstnance z Wall Street. Platy špičkových manažerů začaly růst ještě rychleji než dřív, noví boháči si však zároveň dávali úzkostlivě záležet na tom, aby si je nikdo nepletl s yuppies. Etablovala se tak další společenská vrstva, pro niž se dnes začíná v Americe užívat pojmenování bobo. Vzniklo jako složenina slov bourgeois a bohemian a jeho autorem je David Brooks, který ve své poslední knize Bobos - nová americká elita a její styl (česky vyjde koncem měsíce) tvrdí, že právě tito "buržoazní bohémové" dnes představují nový establishment, jenž ovládá americké instituce, udává tón a určuje hranice přijatelného vkusu.

Užitečnost především

Stručně řečeno, jde o lidi, kteří vstřebali jak plody revolučního vření a alternativní kultury šesté dekády, tak i neokonzervativních, protržních reforem Reaganovy éry a nesou si v sobě obojí. Z šedesátých let si zachovávají neformálnost, ostražitost vůči autoritám a hierarchiím, důraz na rovnoprávnost a solidaritu. Z intelektuální tradice této éry také pochází většina jejich pojmové výbavy. Z let osmdesátých si vzali respekt k trhu (zejména k Výdělkům, které jim umožňuje) a také uznání Významu některých tradičních institucí, jako je rodina a obec. Jsou si vědomi, že opojení šedesátých let může vést k destruktivním koncům, ale nehodlají se kvůli tomu ještě stát bezduchými, sobeckými materialisty. Přitom by to ale nebyli Američané, kdyby se vzdali ambicí a úspěchu. Zpravidla mají dobré vzdělání a takovým lidem dnešní informační ekonomika nabízí lepší možnosti než kdykoli předtím. Jsou to meritokraté a jejich elita je demokratická - má do ní přístup každý se "správnými" postoji a výkony.

Typický bobo je podle Brookse absolventem některé z prestižních univerzit, ale tváří se, že na tom není nic zvláštního. Pracuje zpravidla v nějakém oboru souvisejícím s takzvanou novou ekonomikou: v informačních technologiích, reklamním sektoru, v bankách či právnických firmách, případně v médiích. Nejlépe se mu vede na takových místech, kde se uplatňují nové manažerské postupy založené na plochých hierarchiích, neformálních vztazích a v prostředí podporujícím osobní růst a tvořivost. Tam si připadá, že vlastně jen uskutečňuje svou tvůrčí vizi a rozvíjí svou osobnost - a ještě je za to báječně placený.

I Bobo se pozná i podle toho, jak svého bohatství využívá. Rozhodně okázale neutráci za tradiční luxusní zboží, jaké měli v oblibě boháči předchozích generací. "Status jednotlivce vypočítáte tak, že celkovou hodnotu jeho majetku vynásobíte jeho antimaterialistickými postoji," píše Brooks ve zmiňované knize. Bobo rozhodně nebude bydlet v nějaké novostavbě se sloupy a vikýři, jaké u nás realitní kanceláře nabízejí coby "americké domy". Spíš bude mít rozlehlý byt ve vynalézavě rekonstruované staré továrně v revitalizované průmyslové čtvrti, anebo bude bydlet v domě, který objevil jako ruinu a léta ho opravoval. Ti bohatší bobos si opatří stropní trámy z nějakého starého domu a objednájí si řemeslníky ze

severní Itálie, aby jim udělali omítku. V interiéru se uplatní nábytek a předměty inspirované primitivními kulturami a prostými lidmi z časů minulých.

Spotřebitelské chování bobos se vyznačuje duchem okázalé užitečnosti. Nesluší se utrácet za klasické luxusní zboží, ale co je užitečné, to je vhodné nakupovat v profesionální kvalitě, byt by to se zákaznickovou profesí nemělo nic společného. Proto bobos rádi nakupují oblečení v obchodech se sportovním a turistickým vybavením podobného typu, jako je u nás třeba Hudy sport, i když se horolezectví nebo náročnější turistice vůbec nevěnují.

Kouření přísně zakázáno

Další nepominutelná hodnota bobos, zdraví, způsobuje všudypřítomnost celozrnných potravin i boom horských kol a fitness center. Jimmym Carterem počínaje, američtí prezidenti pravidelně běhají ve společnosti televizních kamer, a jak poznamenává Brooks: "Kouření se dnes považuje za horší hřích než porušení alespoň pěti přikázání z desatera." Kouření je příkladem, že obvykle neformální a tolerantní bobos dokážou být přísní a požadovat zavádění a dodržování pravidel. Když jde o zdraví, blaho a správnou výchovu dětí či klid a pořádek v místě bydliště, dostává se ke slovu buržoazně-puritánská stránka bobos. Naše územní řízení může připomínat procházku růžovým sadem proti tomu, co čeká lidi, kteří ve čtvrti ovládané bobos chtějí zvětšit dům, postavit nový nebo dokonce zřít, objekt pro podnikání. Lokální aktivity jako místní samospráva, rodičovské sdružení nebo ekologické iniciativy jsou také místem, kde se bobos nejčastěji politicky realizují. Na celostátní politiku se jich mnoho dívá s lhostejností, která hraničí s pohrdáním. Mají pocit, že je příliš hádavá a ideologická, víceméně irelevantní a ovládají ji druhořadí lidé, kteří by se neuchytili v podnikání. To se názorně projevilo při skandálech prezidenta Clintona. Zatímco konzervativní moralisté vyčkávali, kdy se vzedne vlna lidového hněvu, elity se stejně jako většina národa nenechaly vyvést z klidu. Ne že by Clintonovo chování schvalovaly, ale usoudily, že dokud korupce ve Washingtonu neohrozí prosperitu ekonomiky, nemají důvod se vzrušovat.

Časy se mění

Právě nedostatek nadosobních ideálů srovnatelných třeba s idealismem éry Kennedyho a až příliš buržoazní orientace na domácí krb je to, co bobos vytýká Brooks, který s nimi jinak vcelku sympatizuje. Od chvíle, kdy knihu dopsal, ovšem nejenže spadl technologický trh NASDAQ, ale především se Amerika náhle ocitla ve válce s teroristickým ohrožením. To je změna, která generaci vyrostlé v nebývale dlouhém období míru a prosperity zamíchá hodnotami. Bude zajímavé sledovat, jak obstojí.

MARTIN WEISS

Autor je publicista.